

Нікіпєлова Є.М.

*аспірант кафедри права та європейської інтеграції
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

ГЛОБАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ЄС ТА УКРАЇНА

Відносини ЄС з різними країнами світу на протязі свого розвитку визначалися різними форматами. Так у 2003 році була схвалена Європейська стратегія безпеки «Безпечна Європа у кращому світі», у 2004 році – Європейська політика сусідства, у 2007 році – Чорноморська синергія, у 2008 році – Середземноморський Союз, у 2009 році – ініціатива Східного партнерства.

Геополітична і безпекова ситуація навколо ЄС суттєво змінилась після початку агресивних дій з боку Російської Федерації проти України. Результатом нового комплексного бачення своєї зовнішньої політики і політики безпеки стала схвалена у червні 2016 року Глобальна стратегія зовнішньої політики і політики безпеки ЄС «Спільне бачення, Спільна дія: Сильніша Європа» (EU Global Strategy «Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe», EUGS, далі – Глобальна стратегія ЄС), що є дуже важливим моментом історичного розвитку зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.

У Глобальній стратегії ЄС були уточнені пріоритети зовнішньополітичних дій ЄС, що зосереджені на:

1. забезпеченні безпеки безпосередньо ЄС, громадян ЄС і його території через загрозу тероризму, гібридних загроз, економічних потрясінь, кліматичних змін та уразливості в енергетичній сфері;
2. зміцненні життєстійкості держави і суспільства в країнах на південь (до Центральної Африки) і на схід (до Центральної Азії включно) від кордонів ЄС;
3. комплексному підході до врегулювання конфліктів із використанням усіх можливостей ЄС;
4. підтримці добровільних форм регіонального управління;
5. прихильності до глобального порядку, заснованого на міжнародному праві заради стримування політики балансу сил, ефективному глобальному управлінні [2].

У Глобальній стратегії ЄС вперше визнається, що у ЄС є «життєві інтереси», але «між національними та європейськими інтересами немає суперечності». До життєвих інтересів ЄС віднесено: безпеку громадян

ЄС і його території, добробут усіх громадян; демократія; заснований на правилах глобальний порядок для стримування політики балансу сил [4].

ЄС не наполягає більше на активній демократизації в своїх діях, що відображає його новознайдену позицію принципового прагматизму, що припускає переслідування власних інтересів у поєднанні з відстоюванням принципів міжнародного права [3].

Сусідство ЄС в даному випадку трактується широко, включаючи Центральну Азію і Центральну Африку.

Глобальна стратегія ЄС в якості викликів, виділяє також демографію, міграцію, гібридні загрози і охорону зовнішніх кордонів. У ЄС виходять з того, що з такими загрозами та викликами можна впоратися виключно військовими засобами [2]. Разом з тим, на нашу думку необхідне поєднання військових, політичних та економічних інструментів. При цьому головна сила ЄС пов'язана з його багатим арсеналом цивільних засобів, тобто інструментів «м'якої сили».

Джозеф Най, має на увазі під нею здатність міжнародних гравців досягати своїх зовнішньополітичних цілей, спираючись не на примус, а на позитивне тяжіння (attraction), на цінності, культуру, надійні інститути і політику, яку міжнародне співтовариство визнає як легітимну та таку, що заслуговує довіри [5].

Однією з особливостей Глобальної стратегії ЄС є щорічне оцінювання результатів її імплементації та визначення перспектив подальшої реалізації.

Оцінки попередніх результатів першого року реалізації Глобальної стратегії ЄС, їх впливу на Україну та її місця і ролі у зовнішній і безпековій політиці ЄС (EU CFSP), пропозиції з подальшого розвитку взаємовідносин України і ЄС у цій сфері визначались експертами у ході проведеного у квітні 2017 року опитування українських експертів з різних регіонів України та міжнародного круглого столу «Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і вклад України», що відбувся 24 квітня 2017 року у м. Київ.

Глобальною стратегією ЄС поєднано різні зовнішньополітичні погляди усіх країн-членів ЄС в єдиному баченні зовнішніх пріоритетів ЄС та практично усунуто розрив між зовнішньою й внутрішньою політикою і безпекою.

За перший рік імплементації Глобальної стратегії ЄС були зроблені певні кроки до посилення безпеково-оборонного виміру в ЄС, що був піднятий на рівень глав держав [1]:

1. На політичному рівні всередині ЄС розпочались обговорення конкретизації і посилення оборонно-безпекового вектору ЄС, про що

свідчить схвалення низки відповідних документів, об'єднаних у так званий «Зимовий пакет» з Європейської безпеки і оборони (2016 EU Security and Defense Winter Package), до якого увійшли нові політичні цілі і наміри у сфері безпеки й оборони – План імплементації Глобальної стратегії ЄС з питань безпеки та оборони (Implementation Plan on Security and Defence); фінансові засоби, визначені в Європейському оборонному плані дій (European Defence Action Plan); комплект пропозицій з виконання Спільної декларації ЄС-НАТО (EU-NATO Joint Declaration).

2. ЄС посилив свої оборонні управлінські структури шляхом створення військового штабу ЄС (Military Planning Conduct and Capability Facility), що відповідатиме за військові операції ЄС. На початковому етапі під його управління підпадають три операції ЄС: цивільно-військова тренувальна місія в Малі; тренувальна місія в Центральнафриканській Республіці; тренувальна місія в Сомалі. Військові операції «Софія» у Середземномор'ї та «Аталанта» поблизу Африканського рогу поки що залишаються поза його повноваженнями, але можуть перейти у майбутньому.

3. Виникає необхідність створення європейської армії, проте не всі країни ЄС підтримують цю ідею, та й провести лінію розмежування між оборонно-безпековими повноваженням ЄС і НАТО дуже складно. Однак, окремі елементи в ЄС реалізуються у вигляді бойових тактичних груп, а також ведуться експертні дискусії про можливість створення так званого «оборонного союзу».

4. Оскільки ЄС не має наміру будувати власну армію, активізувалась співпраця між ЄС і НАТО, що було передбачено Глобальною стратегією ЄС. Для Євросоюзу НАТО залишається опорою в Європі з точки зору протистояння воєнним загрозам, оскільки жодна країна-член ЄС не має достатніх військових можливостей.

5. Країни ЄС змушені переглянути національні оборонні витрати у зв'язку з виходом Великої Британії із ЄС. На сьогодні тільки чотири країни-члена ЄС витрачають на оборонні потреби не менше 2% ВВП.

Учасники згаданого круглого столу підкреслили важливість участі ЄС у реформуванні сектору безпеки, відмітивши готовність ЄС інвестувати у цивільну безпеку України та інших східних партнерів як складову імплементації Глобальної стратегії ЄС. Консультативна місія ЄС в Україні є практичною демонстрацією реалізації Глобальної стратегії ЄС щодо України. Консультативна місія є дорадчою місією з реформування сектору цивільної безпеки і працює по всій Україні

щодо підвищення компетенції безпекових структур; взаємодії поліції із суспільством; розслідування кримінальних справ; реформування системи управління кадрами; громадського порядку. В рамках діяльності Місії в Україну було інвестовано більше 2,5 млн. євро [1].

Глобальна стратегія ЄС із зовнішньої і безпекової політики містить важливий напрям – «працювати з ключовими партнерами, державами і регіональними об'єднаннями, які поділяють погляди ЄС». За цим критерієм Україна є важливим партнером ЄС на Сході. Україна відзначена саме у розділі «Європейська система безпеки», у контексті протидії агресії Росії, що підтверджує її ключову важливість для безпеки ЄС та визначає перспективність такого виміру співпраці.

Сподіваємося на всебічну підтримку України Євросоюзом у питаннях, що стосуються суверенітету, територіальної цілісності, захисту національних інтересів, безпеки держави і людини тощо. Зокрема, відповідна співпраця вже ведеться між Україною та ЄС, і запланована участь України у Вишеградській бойовій тактичній групі у 2019 році.

Література

1. Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і внесок України // Аналітична записка. – Травень 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kas.de/wf/doc/kas_48694-1522-13-30.pdf?170614122135.
2. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. – June 2016 [Electronic resource]. Mode of access : https://eeas.europa.eu/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf.
3. Biscop Sven. The EU Global Strategy: Realpolitik with European Characteristics // ESecurity Policy Brief. – 2016. – № 75. – June 2016. – P. 1–6.
4. Fallon T. Europe's 'Principled Pragmatism' on the South China Sea // RUSI. 12.07.2016. [Electronic resource]. Mode of access: <https://rusi.org/commentary/europe%E2%80%99s-%E2%80%98principled-pragmatism%E2%80%99-south-china-sea>.
5. Nye J. S., Jr. Soft Power : The Means to Success in World Politics. – New York : Public Affairs, 2004. – 191 p.